

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Fakulta architektury Vysokého učení technického v Praze

Autor práce: Ing. arch. Ivan Gogolák

Název disertační práce: Ideální urbanistický plán (model - vzor)

Vedoucí práce: Ing. arch. Jan Sedlák

.....

Autor v práci zavádí pojem „ideálního urbanistického plánu“ a vytváří teorii, která má ozřejmit jeho funkci v plánovacím procesu. Ideální urbanistický plán je podle autora nesituovaný (implicitně tedy univerzální) vzor, nebo model, který je prostřednictvím „ideového plánu“ aplikovaný na konkrétní místo nebo oblast. Tímto postupem je tedy univerzální model přizpůsoben konkrétním místním podmínkám.

V autorově cyklickém schématu, kterým se teoreticky pokouší popsat plánovací proces, přichází po fázi „ideálního urbanistického plánu“ a „ideového urbanistického plánu“ fáze „závazného“ neboli územního plánu následovaná realizací, respektive stavbou města. Případná společenská (ekonomická, environmentální, aj.) krize spouští znovu běh cyklu, kdy musí být ideální model na základě „společenské objednávky“ přehodnocen, načež je přehodnocena i následující série kroků a ve výsledku musí být přehodnocen i způsob tvorby prostředí.

Na základě teoretických úvah je cílem autora mj. obhájit relevanci „ideálního urbanistického plánu“ a rehabilitovat přidružené koncepty jako je např. „urbanistická vize“ pro současné městské plánování. Jedná se tedy o pozitivní revizi toho, co např. Françoise Fromont nazývá „super-modernismem“, tedy myšlenkovým postupem, kde je na začátku vytvořen program (v autorově pojetí model, nebo vzor), který je následně aplikovaný na konkrétní místo. V tomto ohledu se jedná o naprosto legitimní cíl a dostatečně ambiciózní úkol pro disertační práci. Způsob, jakým se však autor tohoto úkolu zhostil, je problematický v několika ohledech.

Základním nedostatkem je slabé teoretické uchopení tématu a alespoň rámcové kritické vymezení své vlastní pozice ve vztahu ať už k opozičním nebo kompatibilním myšlenkovým směrům. Pojmy frekventované v oborové historii, na kterých autor staví svoji práci, jako je „model“, „vize“ nebo „utopie“, rozhodně nezůstaly bez povšimnutí jiných teoretiků. Obecné slovníkové definice uvedené v úvodu práce jsou v tomto světle nedostatečné. Například vztahem „modelu“ a „utopie“ v urbanistické teorii se z historického pohledu zabývala Françoise Choay.¹ Za rehabilitaci utopického myšlení ve smyslu vize alternativní budoucnosti urbánního prostředí plédoval z levicové pozice např. David Harvey v knize *Spaces of Hope*.² Zde mj. taktéž zasazuje tematiku do historických souvislostí. Naopak, dlouhodobým kritikem tohoto svého druhu platónského esencialismu přítomného v urbanistickém myšlení je Wouter Vanstiphout.³ Do té míry, do které je mi známo, se funkcí „vize“ v plánovacím procesu ve smyslu „společenské shody na klíčových prvcích a procesech ve městě“

1 Françoise Choay, *The Rule and the Model: On the Theory of Architecture and Urbanism*, Cambridge 1997.

2 David Harvey, *Spaces of Hope*, Berkeley 2000.

3 Viz např. Wouter Vanstiphout, *The Source Code: Models for a perfect society*. In: David Chipperfield (ed.), *Common Ground: A Critical Reader*, Venice 2012, s. 263-273.

zabýval profesor univerzity v Groningenu Terry van Dijk. Z jeho textů, ve kterých se tématu věnuje na příkladu konkrétních případových studií, lze po letném prostudování vybrat odkazy na obecnější literaturu a jména jako je např. Robert Shipley.⁴

Není úkolem oponenta vystavět teoretickou základnu disertační práce a je relativně lhostejno, prostřednictvím jakého rámce by autor ukotvil svou vlastní pozici, nicméně precizace východisek by vedla:

a) k lepší srozumitelnosti a přesnější práci s termíny. Autor sice na začátku definuje slovníkovým výčtem základní pojmy, následně však s nimi pracuje velmi volně, což ztěžuje pochopení textu.

Autor by měl například na dostatečné ploše textu osvětlit vztah mezi „urbanistickou vizí“ a „ideálním urbanistickým plánem“. Heslovité a často nejasné formulace se nedají považovat za systematické budování argumentu. Jako další příklad lze uvést vágní zacházení s pojmem „společenské zadání“, které má být „programem ideálního urbanistického plánu“. Zdá se, že „společenské zadání“ v autorově pojetí v sobě obsáhne jak politické, ekonomické, demografické, tak technologické změny ve více než stopadesátileté historii plánování, ke které se práce odkazuje. Tato obecnost nepřispívá k tříbení autorových vlastních tezí.

b) k lepšímu strukturování textu. Autor strukturuje práci rigidním způsobem poplatně metodám vědeckého pozitivismu ve smyslu postulování hypotéz a jejich následného prokazování, což ale v konfrontaci s výsledkem působí pouze jako formalistická výpomoc. Po jazykové, stylistické a argumentační stránce je totiž text velmi fragmentární, a to do té míry, že se autor nezdráhá použít jako jednu z podkapitol vlastní, již publikovaný článek v původním znění. Autor článek v dizertaci přetiskl doslovně, tj. dokonce včetně českého znění, které se rozchází s jazykem zbytku práce!⁵ Také značnou část – téměř 45 stran – kapitoly „Zadanie – model“ tvoří v minulosti již publikované rozhovory.⁶ Přitom pouze dva z rozhovorů lze považovat z hlediska metodologie za legitimní, neboť jsou skutečně formou orální historie, tj. rozhovorů s pamětníky nebo přímými účastníky zkoumaného tématu. Další dva rozhovory provedl autor s historiky (sic!), kteří se daným tématem zabývají a kteří svoji práci publikovali standardními cestami ve vědeckých monografiích a časopisech. Tuto metodickou nekonzistentnost a způsob výstavby odborného textu pomocí neformálních rozhovorů s kolegy v kombinaci s rigidní strukturou práce považuji za přinejmenším pochybnou.

Jednotlivé stati dizertace jsou provázány pouze skrze formální rámec, který alespoň do jisté míry udržuje logickou návaznost. Jazykové, stylistické a metodologické inkonzistence vedou téměř k nesrozumitelnosti celého autorova záměru. Výsledná práce pak působí jako koláž autorových předchozích úvah, „sešitá“ do jednoho celku formální strukturou.

c) především k precizaci vlastních argumentů. Byť je poněkud těžkopádně napsaná, první část práce se při trpělivém čtení dá označit za myšlenkově plodnou. Čím více se blížíme k závěru, tím více se text stává součtem různorodých tvrzení majících bez náznaku polemiky potvrdit úvodní

4 Namátkou lze např. odkázat na článek Robert Shipley, *The Origin and Development of Vision and Visioning in Planning*, *International Planning Studies* V, 2000, s. 225-236.

5 Viz strany 26-30.

6 Rozhovory byly publikovány v anglickém překladu, z hlediska obsahu, ale téměř v identické formě v publikaci Martin Hejl, *2x100 mil. M²*, Praha 2014.

autorovu tezi o „vizi“, respektive „ideálním plánu“ jako hodnotném plánovacím nástroji. Poslední závěrečná kapitola čítající pouze deset stran je více sledem citací a odrážek, než souvislým textem.

Na závěr není možné nezmínit i slabší formální stránku. Věcně doložitelné výhrady lze mít k dodržování citační normy nebo např. k absenci bibliografie v závěru práce.

I přes výše uvedené nedostatky se domnívám, že autor by měl dostat šanci obhájit práci před odbornou komisí a po eventuálním zodpovězení dotazů a připomínek obdržet titul Ph.D. Základní úvahy práce mají jistý potenciál, který by autor mohl v budoucnu rozvinout. Slabá argumentační a jazyková schopnost i nedostatečná opora v existující literatuře je tradiční slabinou závěrečných doktorských prací na fakultách architektury. Příčinou je patrně fakt, že studenti architektury, na rozdíl od humanitních oborů, jsou celé předchozí studium trénováni v navrhování, a nikoliv v psaní odborných textů. To ovšem nemůže být důvodem pro tolerování nedostatků v rámci oponentury.

Ing. arch. MArch Jan Kristek, Ph.D.

V Brně dne 30. 12. 2017

Podpis: